

Kaisa Garedeu ps

Toimenpidealoite sijaishuollon työntekijöiden velvollisuudesta ja oikeudesta puuttua lasten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön

Eduskunnalle

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten on erityisen alttiita käyttää nikotiini- ja tupakkatuotteita. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) vuoden 2021 kyselyn mukaan sijoitetuista teini-ikäisistä 31,5 prosenttia ilmoitti tupakoivansa päivittäin, kun muulla tavoin asuvilla luku oli alle 5 prosenttia. Nuuskaa puolestaan käytti 23,3 prosenttia sijoitetuista ja 3,2 prosenttia muulla tavoin asuvista teini-ikäisistä. Tuoreet luvut ovat todennäköisesti vielä hälyttävämpiä, sillä THL:n mukaan 14–20-vuotiaiden sähkösavukkeiden käyttö on kaksinkertaistunut Suomessa vuodesta 2021 vuoteen 2023, ja Ehyt ry:n mukaan alaikäisten nikotiinipussien käyttö lisääntyi 23 prosenttia vuodesta 2022 vuoteen 2024.

Nikotiini on vaarallinen myrkky, joka aiheuttaa vahvaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista riippuvuutta. Riippuvuus itsessään on sairaus, joka vaatii pitkäaikaista hoitoa. Sen lisäksi nikotiini muun muassa kuormittaa sydäntä, altistaa rytmihäiriöille, kohottaa verenpainetta, lisää kakkostyypin diabeteksen riskiä, heikentää suun terveyttä, haittaa fyysistä suorituskäytännöä sekä edistää syöpien leviämistä tai alkamista. Lapsilla ja nuorilla se häiritsee keuhkojen ja aivojen kehitystä. Tästä voi seurata pitkäkestoista tarkkaavaisuuden vajetta, nikotiiniriippuvuutta sekä ahdistus- ja masennusoireita, jotka altistavat myös muiden päihteiden käytölle.

Voimassa olevan tupakkalain 118 §:n mukaan alle 18-vuotias ei saa pitää hallussaan tupakkatuotetta tai nikotiininetettä. Eduskunnan käsittelyssä olevassa tupakkalain muutosta koskevassa esityksessä (HE 221/2024 vp) hallussapitokielto laajenisi kaikkiin tupakan vastikkeisiin. Näitä ovat esimerkiksi nikotiinipussit ja muut savuttomat nikotiinituotteet, nikotiinittomat sähkökupakot, yrttisavukkeet sekä energianuuska.

Vaikka tupakkatuotteiden hallussapito on jo nyt alaikäisiltä kielletty laissa, lastensuojelulaki ei velvoita lastensuojelulaitoksen henkilökuntaa ottamaan haltuun löytämiään nikotiinituotteita. Henkilökunnalla ei myöskään ole oikeutta tehdä lapselle henkilöntarkastusta tai tarkastaa tämän huonetta, omaisuutta tai lähetyksiä tupakkatuotteiden löytämiseksi. Lastensuojelun käsikirjan mukaan henkilökunta voi halutessaan ottaa tupakkatuotteita haltuunsa vain, mikäli työntekijä havaitsee niitä lapsella esimerkiksi pöydällä tai lapsen tupakoidessa.

Tupakka- ja nikotiinituotteiden terveyshaittojen sekä tupakkalakiin kirjatun hallussapitokiellon vuoksi lastensuojelulaitosten henkilökunnalle, sijaisvanhemmille ja muille sijaishuollon ja lastensuojelun työntekijöille tulisi lastensuojelulain muutoksen yhteydessä lisätä velvollisuus ottaa

Toimenpidealoite TPA 18/2025 vp

tupakkatuotteet ja tupakanvastikkeet haltuun. Heille tulee lisäksi myöntää oikeus tehdä henkilön-tarkastus ja huoneen tarkastus tupakka- tai nikotiinituotteiden hallussapitoepäilyn nojalla.

Laajemmat velvollisuudet ja oikeudet puuttua lasten nikotiinituotteiden käyttöön tukisivat halli-tusohjelmakirjauksia, joiden mukaan lastensuojelulain uudistuksessa tullaan muun muassa var-mistamaan lapsen edun ja hyvinvoinnin toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä sel-keyttämällä sekä luomaan sijaishuoltoyksiköille riittävät toimivaltuudet tehdä työtään.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin laajentaakseen sijaishuollon työntekijöiden velvolli-suutta ja oikeutta puuttua lasten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöön.

Helsingissä 12.3.2025

Kaisa Garedew ps